

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНО ЗБАЛАНСОВАНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

В.О. Лукянихін к.е.н., доц., А.Ю. Личак аспірант, Лі Мін аспірант

Сумський державний університет, м. Суми

Проведений аналіз базових концепцій соціалізації та екологізації економіки, визначення їх ключових положень, дозволяє виділити принципи, які слід враховувати при формуванні політики сталого (еколого-економічно збалансованого) розвитку України:

- відповідальність - кожна людина повинна відповідати за результати своєї діяльності перед собою, своєю сім'єю, колективом, державною та суспільством в цілому;

- рівність - сталий розвиток суспільства може бути досягнутий лише за умови рівності соціальних шансів усім громадянам реалізовувати власні потенційні можливості;

- двовекторність - реалізація цілей сталого розвитку можлива шляхом раціонального поєднання принципів ринкового саморегулювання з принципами державного регулювання важливих соціальних, економічних та екологічних програм;

- безпека - держава повинна гарантувати кожному громадянину мінімальний набір базових потреб;

- розширені потреби людини - добробут людини повинен оцінюватись не величиною його доходів, а можливістю забезпечити реалізацію своїх бажань;

- територіальне управління економікою - структурні зміни в економіці України, поступове поетапне і комплексне реформування економіки неможливе без відмови від галузевого та розробки системи управління на мезорівні;

- інноваційність - забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, її економічний, соціальний та екологічний розвиток залежить від рівня знань, освіти, інтелектуальних здібностей, наукомісткості виробництва;

- узгодженість інтересів людини з інтересами суспільства - реалізація особистих інтересів людини не повинна суперечити цілям сталого розвитку, сприяти зростанню власних доходів та на цій основі забезпечувати вигоди суспільству;

- співробітництво - реалізація інтересів людини може відбуватись лише у злагодженому колективі інших людей, де шляхом обміну знаннями, досвідом, культурою забезпечується взаємне збагачення та розвиток особистості;

- інституціоналізм - соціальний захист людини від бюрократизму, корпоративізму, монополізму, недобросовісної конкуренції, розширення можливостей самореалізації людини передбачає створення державних та

громадських інститутів, яким виділяється ключова роль у забезпеченні соціальних гарантій.

Узагальнюючи теоретичний досвід дослідження категорії сталого розвитку, виділено три основні підходи до розуміння її суті: екологоцентричний, соціоцентричний та економікоцентричний. За екологоцентричним підходом дослідження сталого розвитку увага акцентується переважно на екологічній сфері, що пов'язується з оптимізацією діяльності людини по відношенню до навколишнього середовища, пропагується збереження природних ресурсів, в тому числі за рахунок скорочення темпів економічного зростання. Недоліком даного підходу є неврахування наростаючих потреб людства, що унеможлиблює призупинення економічного зростання.

Прихильники економікоцентричного підходу розглядають можливості забезпечення потреб поколінь за допомогою економічного росту, допускають взаємозаміну ресурсів, не враховуючи обмеженість та вичерпність природно-ресурсного потенціалу як перешкоду подальшому росту. Прогалинами такого підходу є пріоритетність економічних інтересів над соціальними та екологічними, що порушує гармонійне співіснування людини та навколишньої дійсності у стратегічній перспективі. За соціоцентричним підходом сталий розвиток можна розглядати як збалансований за соціальною та економічною складовими, тобто ставиться завдання оптимального управління сукупністю соціокультурного багатства, яким володіє цивілізація на конкретному етапі всесвітньо-історичного розвитку на основі прискорення темпів економічного зростання задля всебічного задоволення потреб людини. Недоліком такого підходу є опосередкованість ролі екологічної складової у забезпеченні потреб нинішнього та майбутнього поколінь.

Відповідно до запропонованих підходів, у роботі обгрунтовані засади сучасної моделі регіонального розвитку, що переходять із розгляду її у контексті еколого-економічної чи соціо-економічної парадигми до розгляду її у контексті еколого-соціо-економічної парадигми та системного підходу забезпечення збалансованості та рівноваги розвитку соціальної, економічної та екологічної сфер регіону.

Ситуація, яка склалася в Україні, вимагає корінної зміни соціально-економічної та екологічної політики не тільки на макрорівні, але й на рівні регіонів. Це пов'язано з глибокими диспропорціями в соціально-економічному розвитку регіонів як в сфері матеріального виробництва, так і в екологічній сфері, ресурсному, виробничому та інтелектуальному потенціалах територій. У зв'язку з цим, особливо актуальними стають питання розробки наукових основ політики сталого розвитку на регіональному (внутрідержавному) рівні.

Під регіональною політикою будемо розуміти систему цілей, заходів та дій, спрямованих на забезпечення збалансованого розвитку регіонів на основі

взаємоузгодження загальнодержавних та регіональних інтересів. Доцільно вирізняти державну регіональну політику, що проводиться державними органами влади, і політику органів регіональної влади та місцевого самоврядування. Суть державної регіональної політики полягає у частковому перерозподілі ресурсів між регіонами, оптимізації територіальної структури суспільства. Внутрішня політика регіонів включає увесь спектр доступних регіональним органам влади методів та заходів впливу на розвиток регіону, посилення його конкурентних переваг. Мета регіональної політики в кінцевому випадку полягає у згладжуванні найбільш гострих економічних та соціальних диспропорцій між окремими регіонами (районами) країни. Саме тому регіональна політика і охоплює усі найважливіші галузі матеріального виробництва, соціальну та екологічну сфери.

Основним цільовим орієнтиром регіональної політики слід визнати забезпечення сталого (еколого-економічно збалансованого) розвитку регіонів. Тобто регіоналізація суспільних процесів вимагає створення засад регіональної політики сталого розвитку, під якою будемо розуміти систему цілей, заходів та рішень, спрямованих на взаємоузгодження загальнодержавних та місцевих інтересів щодо забезпечення збалансованості економічної, соціальної та екологічної сфер регіону.

Екологічний менеджмент у загальній системі управління : збірник тез доповідей Тринадцятої щорічної всеукраїнської наукової конференції, м. Суми, 17-18 квітня 2013 р. / Відп. за вип. О.М. Теліженко. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 83-86.